

Jowita Sobiczewska, Edyta Trębicka

Biblioteka Główna Akademii Podlaskiej w Siedlcach

"Problemy Niepełnosprawnych" - bibliograficzna baza danych

Abstrakt

Artykuł dotyczy dziedzinowej bibliograficznej bazy danych „Problemy Niepełnosprawnych”, powstałej w 1997 r. (początkowo jako tradycyjna kartkowa kartoteka bibliograficzna). Zakres chronologiczny bazy obejmuje dane od 1960 r. do chwili obecnej i zawiera opisy bibliograficzne (w formacie MARC BN) dotyczące osób: niewidomych, niedowidzących, niesłyszących, niedosłyszących, dotkniętych dysfunkcjami narządów ruchu, niepełnosprawnych intelektualnie, autystycznych, dotkniętych dysleksją oraz z wieloma innymi nieprawidłowościami w funkcjonowaniu organizmu. Materiały dotyczą zarówno dorosłych, jak i dzieci. Są to publikacje polskie i wydane w Polsce prace w językach obcych. Baza rejestruje opisy bibliograficzne artykułów z czasopism, książek, fragmentów z prac zbiorowych i publikowanych materiałów konferencyjnych. Od 27 maja 2005 r. baza dostępna jest na stronie internetowej Biblioteki Głównej Akademii Podlaskiej pod adresem: <http://www.bg.ap.siedlce.pl>. Dotychczas wprowadzono do bazy ponad 11 600 opisów. Spośród indeksowanych 560 tytułów czasopism, 117 jest punktowanych. W artykule omówiono również sposoby gromadzenia materiałów do bibliografii, możliwości wyszukiwawcze samej bazy oraz plany na przyszłość.

Słowa kluczowe

bibliograficzna baza danych, niepełnosprawni, baza on-line, MAK

Abstract

This conference paper presents reference database *Problems of disabled people*. This database was originally created in 1997 as a paper card index. The database contains information on blind/visual impairments, deaf/hearing impairment, mobility impairments, mental impairments and other disabilities both regarding adults and children. It registers publications published in Poland regardless of the language of publication. The database covers 1960 to date, and is updated on a daily basis. It provides details of over 11 600 references on disability issues, including journal articles, books, chapters of books and conference proceedings. Contains references of articles from 560 well-known journals including 117 titles of scored journals. From 27-th of May 2005 database is available on-line from the library web site: <http://www.bg.ap.siedlce.pl>. The conference paper discusses also methods of gathering materials, database search facilities and plans for the future.

Keywords

bibliographic database, disabled people, on-line database, MAK

W ostatnich latach mocno zwraca się uwagę na problemy związane z włączeniem osób z różnymi dysfunkcjami w funkcjonowaniu organizmu do społeczeństwa. Propaguje się ideę integracji społecznej oraz kształcenia integracyjnego. Osoby niepełnosprawne pracują, uczą się, studiują, jednak nadal nie jest to tak pełne uczestnictwo w życiu, jakie być powinno. Bariery psychologiczne, prawne, administracyjne, a przede wszystkim architektoniczne stanowią dla nich skuteczną zaporę. Coraz częściej osoby z różnymi dysfunkcjami są widoczne na ulicach, w szkołach, w urzędach, ale co tak naprawdę o nich wiemy? Czy znamy ich problemy?

Akademia Podlaska już od dwudziestu lat, jako jedna z pierwszych szkół wyższych w Polsce, kształci osoby z różnymi niepełnosprawnościami. Pracownicy Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej postanowili przybliżyć zagadnienia niepełnosprawności poprzez stworzenie wieloaspektowej bibliografii – najważniejszego i najpopularniejszego źródła informacji – i w ten sposób ułatwić dostęp do wiedzy zarówno pełnosprawnym, jak i niepełnosprawnym czytelnikom.

Głównymi celami projektu było:

- skupienie w jednym miejscu informacji bibliograficznej z zakresu szeroko pojętych zagadnień niepełnosprawności,
- wieloaspektowe i kompletne gromadzenie danych,
- rejestracja publikacji dostępnych na terenie kraju, a więc łatwo osiągalnych dla użytkowników oraz
- możliwość wyszukiwania danych w jak najdogodniejszy sposób.

Zawarte w bazie materiały mają m.in. dostarczyć informacji na pytania dotyczące niepełnosprawności, jej rodzajów, a także odpowiedzieć, jak radzą sobie w życiu osoby dotknięte różnymi dysfunkcjami.

W roku 1997 rozpoczęto prace nad systematycznym zbieraniem informacji, po uprzednim zarejestrowaniu bibliografii w Bibliotece Narodowej. Gromadzone materiały miały wówczas formę tradycyjnej kartkowej kartoteki bibliograficznej i stanowiły podręczny warsztat informacyjny Oddziału Informacji Naukowej. Ze względu na bardzo intensywne wykorzystywanie kartoteki przez użytkowników (również niepełnosprawnych) podjęto decyzję o jej skomputeryzowaniu. Kolejnym etapem był wybór programu komputerowego, który dzięki swej prostej formie i dostępności mógłby ułatwić przeszukiwanie zgromadzonych materiałów. Zdecydowano się na program MAK Biblioteki Narodowej, który zakupiono ze środków własnych biblioteki.

Przenoszenie opisów z kartoteki do bazy komputerowej „Problemy Niepełnosprawnych” w formacie MARC BN rozpoczęto w roku 2000. Następnie bazę udostępniono w sieci lokalnej biblioteki, w tzw. wersji tekstowej. Wówczas korzystali z niej głównie studenci i pracownicy szukający materiałów do prac magisterskich i zajęć dydaktycznych.

Widząc zainteresowanie bazą, postanowiono wykonać następny krok – udostępnić wersję elektroniczną bibliografii w Internecie. Pozwoliło to:

- dotrzeć do szerszego grona czytelników, użytkowników sieci Web (poszukujących wiedzy), jednocześnie uwzględniło to wygodę, jaką daje możliwość pracy w domu,
- ułatwić dostęp do materiałów użytkownikom niepełnosprawnym, którzy nie zawsze mogą przyjechać do biblioteki,
- poszerzyć ofertę usług Oddziału.

Baza posadowiona jest na serwerze Biblioteki Głównej AP i dostępna, od 27 maja 2005 r., na stronie internetowej pod adresem: <http://www.bg.ap.siedlce.pl>. Zasoby bibliografii udostępniane są bezpłatnie. Do tej pory stronę odwiedziło ponad 6400 osób.

Baza obejmuje okres od 1960 r. do chwili obecnej i zawiera opisy bibliograficzne dotyczące osób: niewidomych, niedowidzących, niesłyszących, niedosłyszących, dotkniętych

dysfunkcjami narządów ruchu, niepełnosprawnych intelektualnie, autystycznych, dotkniętych dysleksją oraz z wieloma innymi nieprawidłowościami w funkcjonowaniu organizmu, zarówno dorosłych, jak i dzieci. Korzystający z omawianej bazy znajdą w niej, przykładowo, informacje: o kształceniu integracyjnym na wszystkich szczeblach edukacji, o jakości życia osób niepełnosprawnych, ich życiu codziennym (rodzinnie, pracy itp.). Realizując projekt, dokłada się wszelkich starań, aby bibliografia mogła służyć jak najszerszemu gronu czytelników.

Gromadzone dane przydatne są w pracy m.in. pedagogów, socjologów, psychologów, rehabilitantów, studentów (nie tylko pedagogiki specjalnej, ale i innych kierunków studiów), naukowców, wykładowców i nauczycieli – wszystkich, którzy mają kontakt z osobami niepełnosprawnymi. Także sami niepełnosprawni odnajdą w bibliografii wiele informacji, pomocnych w poprawie jakości swojego życia.

Bibliografia zawiera publikacje polskie i wydane w Polsce prace w językach obcych. Rejestruje opisy bibliograficzne artykułów z czasopism, książek, fragmentów z prac zbiorowych i publikowanych materiałów konferencyjnych. Spośród indeksowanych 560 tytułów czasopism 117 jest punktowanych. Obecnie wprowadzono ponad 11 600 rekordów do bazy i cały czas dodawane są kolejne. Rocznie przybywa około 1000 opisów.

Materiały do bibliografii gromadzi się głównie poprzez przeglądanie zawartości wszystkich wydawnictw wpływających do biblioteki. Na podstawie tych źródeł sporządza się z autopsji opisy bibliograficzne i sukcesywnie wprowadza do komputerowej bazy danych. W celu uzupełnienia zbiorów wykorzystuje się również m.in. bibliografię narodową: „Przewodnik Bibliograficzny” i „Bibliografię Zawartości Czasopism” oraz pozostałe bibliografie różnych dziedzin i zagadnień, publikacje uczelni, instytutów naukowo-badawczych i innych instytucji. Źródłem pozyskiwanych materiałów są także zbiory innych bibliotek. Pragnąc wyeliminować piśmiennictwo o mniejszej wartości informacyjnej, zebrany materiał jest selekcjonowany.

Gromadzeniem, opracowaniem i udostępnianiem w sieci pozycji bibliograficznych zajmują się dwie osoby. Prace nad „Problemami Niepełnosprawnych” to tylko jedno z wielu ich zadań. Twórcy bibliografii nie tylko ją opracowują, lecz także wykorzystują w pracy z czytelnikiem.

Możliwości wyszukiwawcze, jakie daje MAKWWW, są powszechnie znane, a program prosty w obsłudze. Poszukiwanie w bazie prowadzić można za pomocą indeksów lub posługując się formularzami.

The screenshot shows a web-based search interface for the 'Baza: Problemy_niepełnosprawnych'. At the top, it says 'Wybierz indeks, który chcesz obejrzeć' (Choose the index you want to browse). Below this are several buttons for different search criteria: 'autorzy' (authors), 'tytuł' (title), 'rok' (year), 'hasło_przedm' (keyword/subject), 'naz.korporat' (corporate name), 'serie' (series), 'cykl' (cycle), and 'ISBN/ISSN'. A larger button labeled 'SZUKANIE_ZAAWANSOWANE' (Advanced Search) is positioned below these. At the bottom left, it displays 'Dokumentów: 11671' (Documents: 11671). At the bottom right, it shows 'Liczba odwiedzin bazy: 6467 od dnia 27.05.2005' (Number of database visits: 6467 from the date 27.05.2005).

Rys. 1. Wyszukiwanie według pojedynczych indeksów
Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy „Problemy Niepełnosprawnych”.

Użytkownik ma do dyspozycji osiem indeksów wyszukiwawczych:

- autorzy,
- tytuł (w tym tytuł czasopisma, w którym zamieszczone są opisywane dokumenty),
- rok wydania,
- hasło przedmiotowe,
- nazwa korporatywna,
- serie,
- cykl,
- ISBN/ISSN.

Pozwalają one na wygodne przeglądanie listy terminów i prowadzenie bardziej zaawansowanych wyszukiwań. W rezultacie czytelnik otrzymuje listę interesujących go opisów bibliograficznych. Wszystkie pozycje na liście są aktywnymi linkami, które umożliwiają przejście do pełnego opisu bibliograficznego. Poszczególne rekordy opisane są kilkoma hasłami przedmiotowymi, określającymi ich tematykę. Hasła przedmiotowe pozwalają na bezpośrednie połączenie z indeksem haseł w odpowiednim miejscu i swobodne nawigowanie po indeksie, gdyż są aktywnymi odsyłaczami, tzw. linkami. Interesujące opisy można wydrukować.

Ponadto bazę danych można przeszukiwać, wykorzystując wyszukiwanie za pomocą dowolnie wybranych indeksów, łącząc zadane kryteria wyszukiwawcze za pomocą spójników i/lub. W razie wątpliwości, co do wyboru hasła można, korzystając z symbolu „?”, przejrzeć zawartość danego indeksu. Kliknięcie w wybraną w indeksie wartość spowoduje jej przeniesienie do właściwego pola.

SZUKANIE, SPOSÓB 2

Szukanie wg wielu indeksów

wpisz całe szukane hasło (dokładnie w takiej postaci, w jakiej występuje w indeksie)
naciśnięcie klawisza "?" rozwija wskazany indeks, potem kliknięcie na wybranej wartości automatycznie ją przenosi

autorzy	<input type="text"/>	<input data-bbox="1225 1346 1249 1379" type="button" value="?"/>
tytuł	<input type="text"/>	<input data-bbox="1225 1386 1249 1420" type="button" value="?"/>
rok	<input type="text"/>	<input data-bbox="1225 1426 1249 1460" type="button" value="?"/>
hasło przedm	<input type="text"/>	<input data-bbox="1225 1467 1249 1500" type="button" value="?"/>
naz.korporat	<input type="text"/>	<input data-bbox="1225 1507 1249 1541" type="button" value="?"/>

podane teksty są połączone spójnikiem: ☒ i ☐ lub

Rys. 2. Wyszukiwanie według wielu indeksów
Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy „Problemy Niepełnosprawnych”.

Trzeci sposób wyszukiwania umożliwia zamaskowanie końcówek wpisywanych terminów gwiazdką „*” (co ułatwia wyszukiwanie, gdy nie znamy dokładnie np. pierwszego wyrazu tematu hasła przedmiotowego) oraz zawężanie wyszukiwania rokiem wydania.

„Problemy Niepełnosprawnych” obecnie są bazą wyłącznie bibliograficzną. W przyszłości planuje się uzupełnienie rekordów o pełne teksty, jeśli tylko uzyska się zgodę osób bądź

instytucji posiadających prawa autorskie do publikacji. W planach jest również zmiana oprogramowania.

Baza uzupełnia i współtworzy system bibliografii zagadnieniowych. Stanowi pomoc warsztatową, przydatną wszystkim zainteresowanym. Poprzez nią pracownicy Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej starają się: upowszechnić wiedzę dotyczącą niepełnosprawnych, zmieniać stereotypy zakorzenione w społeczeństwie, przełamywać bariery w stosunkach interpersonalnych, sprawić, aby hasła „Niepełnosprawni – normalna sprawa”, czy „Niepełnosprawni – pełnosprawni w pracy” przestały być tylko hasłami.

"Problemy Niepełnosprawnych" - bibliograficzna baza danych / Jowita Sobiczewska,, Edyta Trębicka
// W: Bibliograficzne bazy danych : kierunki rozwoju i możliwości współpracy. Bydgoszcz, 27-29
maja 2006. - [Warszawa] : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, K[omisja] W[ydawnictw]
E[lektronicznych], Redakcja "Elektronicznej Biblioteki", 2009. - (EBIB Materiały konferencyjne nr
19). - ISBN: 83-921757-5-1. -Tryb dostępu :
http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat19/sobiczewska_trebicka.php